

TÜRK SİYASETİNDE KADINLARIN İNTİHAP (SEÇME VE SEÇİLME) HAKKI ELDE ETME SÜRECİ VE EKEKON GAZETESİNE YANSIMALARI

İsmail SEVİNÇ¹

Amine Aybike PALAVAR²

ÖZET

Kadının toplumsal ve siyasal yaşamdaki konumu her zaman tartışılmalı bir konu olagelmıştır. Antik medeniyetlerden modern toplumlara değin kadına çeşitli roller atfedilmiştir. Kimi medeniyetlerde kadın toplumda etkin bir role sahip olurken kimilerinde çok kısıtlı bir alana sıkıştırılmıştır. Cumhuriyetin ilanıyla kadınların hem toplumsal hem de siyasal yaşamda konumu tartışılmaya devam etmiş, verilen çabaların sonucu olarak kadınlar siyasal haklarını 1934 yılında elde etmiştir. Akabinde 1935 yılında yapılan genel seçimlerde içlerinde Konya Milletvekili olan Bahire Bediz Morova Aydılek'in de bulunduğu 17 kadın milletvekili Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yerlerini almıştır. Çalışma kapsamında dönemin meclis tutanakları ve mahalli gazetelerden EKEKON Gazetesi incelenerek kadınların seçme ve seçilme süreçleri analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Hakları, Seçme ve Seçilme Hakkı, Kadın Milletvekilleri

Jel Kodları: H1, H20, J18

THE OBTAINING PROCESS OF THE WOMAN RIGHT TO VOTE AND THE ELECTION IN TURKISH POLITICS AND REFLECTIONS ON EKEKON NEWSPAPER

ABSTRACT

The position of women in social and political life has been always been a controversial issue. A variety of roles have been attributed to the women from the ancient times to Turkish old societies and modern societies. In some societies women have an active role, but on the other hand in some societies they have been restricted in a limited area. Since the foundation of Republic, the role of women both in social and political life have been continued to be discussed and women has achieved their political rights in 1934. Then, in the 1935 General Elections, 17 women deputies entered the Grand National Assembly including Bahire Bediz Morova Aydılek, deputy of Konya. The parliamentary records and Ekekon, a local newspaper of Konya has been added in our study.

Key Words: Women's Right, The Right to Vote and Stand for Election, Women Deputies

Jel Codes: H1, H20, J18

1. GİRİŞ

Kadınların toplum içerisinde sosyal ve siyasal açıdan erkeklerle eşit hakları elde etmesi uzun süren bir mücadelenin sonucudur. Yirminci yüzyılın başlarına kadar kadınların hem toplumsal hem de siyasal hakları son derece sınırlı kalmıştır. Kadınların toplum içerisindeki rolleri evi ile sınırlandırılmıştır. Kadınların

¹ Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, SBF, isevinc@erbakan.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, amineaybike.palavar@ogr.erbakan.edu.tr

sınırlandırılmış haklarında yaşanan değişim ilk olarak Fransız Devrimi ile başlamış ve yirminci yüzyıla kadar devam etmiştir.

Orta Asya Türk Devletleri'nde kadının rolü diğer toplumlara nazaran çok daha eşitlikçi ve özgürlükçü bir yapıya sahip olmuştur. Kadınlar siyasal ve toplumsal birçok hak ve özgürlüğü ellerinde bulundurmaktaydılar. Gerek devlet yönetiminde gerekse mesleki bakımdan önemli haklara sahiptiler. Erkeklerle aynı işleri yapıyor ve aynı meziyetleri sergileyebiliyorlardı (Mutlu, 2014:58). İslamiyet'in kabulü ile kadının Türk toplumundaki rolü sınırlandırılmaya başlanmış, İslamiyet'in kabulünün ilk yıllarından itibaren kadının hakları ve görevleri üzerinde büyük bir değişim yaşanmıştır. Bu dönemde yazılan Kutadgu Bilig'de ve aynı dönemi kapsayan Dede Korkut Destanı'nda kadının toplumsal rolünü korunmaya yönelik bir çabanın olduğu görülmektedir (Önler, 2008:454). Selçuklu Dönemi'nde de kadın çeşitli şekillerde örgütlenerek kendini toplumsal ve siyasal hayattan soyutlamamıştır, bunun en önemli örneği ise dönemin Ahi Teşkilatı'nın bir kolu olan ve kadınların oluşturduğu ilk örgüt olma özelliğini taşıyan Bacıyan-ı Rum Birliğidir (Anadolu Kadınlar Birliği) (Köken ve Büken, 2018:117). Selçuklu devrinde de kadınlar toplumsal yaşamda aktif şekilde yer alabilmekteyken Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemiyle birlikte kadının rolü üzerinde büyük bir değişim yaşanmıştır. Bu dönemle birlikte kadın toplumsal ve siyasal yaşamdan silinmeye başlamıştır. Ancak kadınlar Meşrutiyet'le birlikte tekrar gündeme gelmişlerdir. Bu süreç öncelikle yapılan reformlar sonucunda kadına birtakım hakların verilmesi ile başlamış, 20 Mart 1930 tarihinde (Belediye Seçimleri) seçme hakkını elde etmişler (TBMM Zabıt Ceridesi, 1930:24) ve devamında 5 Aralık 1934 tarihinde seçme hakkının yanı sıra seçilme hakkına da kavuşmalarıyla son bulmuştur. Kadınlar seçme-seçilme hakkını elde ettikten sonra ilk defa seçilme haklarını 8 Şubat 1935 tarihli seçimlerde kullanmışlar ve 17 kadın milletvekili meclise girmiştir. Bu seçimlerden bir yıl sonra, 1936 yılında yapılan ara seçimle birlikte Çankırı Milletvekili Hatice Özgener'in de meclise girmesiyle 1936 yılında 18 kadın milletvekili mecliste yerlerini almışlardır. Meclise girmeye hak kazanan 18 kadın milletvekilinden biri de Konya Milletvekili Bahire Bediz Morova Aydılek olmuştur (Ekekon Gazetesi, 26 Temmuz 1935:3). Dönemin yerel gazetelerinden olan Ekekon Gazetesi (*Ekekon Gazetesi 14 Mart 1935 tarihinde Konya'da Cumhuriyet Halk Fırkası İl Yönetimince yayınlanmaya başlamıştır. Adını ise bizzat Atatürk vermiştir* (Çıbık, 2019:3). *Halkı aydınlatmak ve haberdar etmek adına yayın hayatına 1950 yılına kadar devam etmiştir*) ve TBMM zabıt ceditlerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda Aydılek'in faaliyetlerini ve bu perspektifte kadının siyasal hayattaki ilk deneyimlerine yer verilmiştir

Kadına tarihin her döneminde farklı roller atfedilmiştir. Avcı-toplayıcı toplumlarda doğurganlığı sebebiyle kadın, toplumda egemen bir rol üstlenmiştir. Bu bağlamda avcı-toplayıcı toplumlarda anaerkil bir yapıdan söz edilebilmektedir. Daha sonraki dönemlerde kas gücünün öne çıkmasıyla birlikte toplumsal roller bakımından erkek söz sahibi konuma gelmiştir. Erkekler kas gücünün yanı sıra ekonomik güçlerini de ekleyince toplum anaerkil bir yapıdan ataerkil bir yapıya doğru evrilmiştir. Ancak bu durum medeniyetlerin ortaya çıkışıyla tekrar şekillenmiş, Mezopotamya uygarlıklarından Sümerler kadına önemli roller atfetmiş ve kadına siyasal haklarını kullanma yetkisini vermişlerdir (Aydın, 2015:85). Hititlerde ise yine kadın toplumda önemli bir role sahip olmuştur ve toplum içerisinde kadınların yargıçlık görevi üstlendikleri ve askerlik görevi ifa ettikleri görülmektedir. Hititlerde kadının siyasal haklara sahip olmasının yanı sıra evlilik sözleşmeleriyle birlikte toplumda tek eşli bir yapı hakimdi. Antik Yunan'a bakıldığında ise çok farklı bir kadın profili ile karşılaşılabilir. Antik Yunan'da kadının siyasal ve toplumsal yaşamda hiçbir rolü olmamış, kadına alınıp-satılan bir eşya muamelesi yapılmıştır. Kadının Sümer ve Hitit Uygarlıklarında elde ettiği haklar Antik Yunan'da karşılığını bulamamıştır. Hristiyan geleneğinde de paralel şekilde kadının rolü evi ile sınırlandırılmış, kadının erkek üzerinde bir hakkı bulunmazken erkeğin kadın üzerinde tüm haklara sahip olduğuna inanılmıştır. Ancak Rönesans hareketi ile kilise ve feodalitenin kadın için çizmiş olduğu kaderden çıkma isteği filizlenmiştir. Kadın vücudu sanatsal olarak resim, heykel gibi alanlarda şekillenmiş daha sonrasında reform hareketleriyle birlikte sosyal hayatta da kadının sesi duyulmaya başlamıştır (Konan, 2011:160). Bu dönemde kadınlar mülk edinme hakkı elde etmiştir. Ancak yaşanan bu hareketlerle bile kadın siyasi ve toplumsal alanda tam olarak kendini gösterememiş, yine silik bir rol almaya devam etmiştir (Akyılmaz, 2017:331).

18. ve 19. yüzyıl boyunca kadın hareketleriyle birlikte ideolojik bir kavram olan feminizm kavramı ortaya çıkmıştır. Kadınlar bu dönemlerde tarih sahnesinde tekrar varlıklarını göstermeyi başarmışlardır. Kadın hareketi Fransa'da işçi sınıfının bir talebi olarak ortaya çıkarken, İngiltere'de ise küçük burjuva sınıfının önderliğinde talep edilen oy hakkına dönüşmüştür. Bu dönemde büyük hız kazanan kadın hareketleri, yine

büyük bir hızla yayılan anayasacılık hareketiyle birleşince 3K olarak bilinen kadının “kirche, küche, kinder” (kilise, mutfak ve çocuk) arasında sıkışıp kalmışlığına değinerek kadının sosyal ve siyasal yaşamda da var olması gerektiği savunulmuştur (Konan, 2011:159). Fransız Devrimi ile özgürlük ve eşitlik arayışı olarak ortaya çıkan kadın hareketlerinin nihai amacı, kendilerine atfedilen rollere ve yaşam tarzlarına bir başkaldırı olarak kendini göstermiştir. Kadınların Fransız devrimine destek vermesi; özgürlük, adalet, eşitlik vb. söylemlerden hak talep etmelerine neden olmuştur. Ancak Fransız Devrimi kadınları içine almamıştır. Eşitlik, adalet ve özgürlük söylemleri kadını kapsamamış, kadın için bir söylemden öteye geçememiştir. Kadın için sözü geçen bu kavramlar yine gerçekleşmemiş hatta devrimle birlikte kadınların birtakım hakları ellerinden tekrar alınmıştır. Fransız Devrimi'nin özellikle kadına karşı olan duyarsızlığını eleştiren en önemli isimlerden biri olan de Gouges; İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nde geçen “homme” (insan) kavramının yalnızca erkeği kastetmesinden dolayı 1791 yılında Kadın ve Kadın Yurttaşın Hakları Bildirgesi'ni yayımlamıştır. Bu bildirmede kadın üzerindeki erkek egemenliğini eleştirmiş ve erkeğin kadından daha üstün bir varlık olduğu düşüncesine şiddetle karşı çıkarak kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğini dile getirmiştir. Böylelikle kadın hakları mücadelesinde önemli bir isim haline gelmiştir. Kadınlara eşit oy hakkı tanınması gerektiğini savunan de Gouges yazmış olduğu Kadın Hakları Beyannamesi'ni Kral XVI. Louis ve Kraliçe Marie Antoinette'ye göndermiş ancak bir sonuç alamamıştır. Bunun üzerine Olympe de Gouges “Mademki kadına giyotine çıkma hakkı veriliyor, öyleyse kürsüye çıkma hakkı da verilmelidir” diyerek ideolojisinden vazgeçmemiştir (Yürüt, 2017:310).

Fransız Devrimiyle kadın hakları ile ilgili talepler öncelikle Fransa'da ortaya çıkmış ancak 20. yüzyıl ile kadınların siyasal ve toplumsal haklarına yönelik görüşler dünyanın birçok farklı yerinde kendini göstermeye başlamıştır. Özellikle Fransa, Avustralya ve Yeni Zelanda'da kadınlar eşit oy hakkı taleplerini dile getirmişlerdir (Altındal, 2007:51). Daha sonra 1915 yılında düzenlenen Lahey Konferansı sonrası “Uluslararası Kadın Birliği” kurulmuş, bu birlik ileride Uluslararası Barış ve Özgürlük İçin Kadınlar İttifakı'na dönüşmüştür (Grayzel, Çev. Tümer, 2017:8). Birleşmiş Milletler'in kuruluş taslağında yer alan “erkekler arasında eşitlik” vurgusu “kadın ve erkekler arasında eşitlik” şeklinde tekrar düzenlenmiş, 1946 yılında ise Birleşmiş Milletler Ekonomi ve Sosyal Konsey çatısı altında Kadın Statüsü Komisyonu kurulmuştur (Ereş, 2006:42). Birleşmiş Milletler tarafından Uluslararası Kadın Yılı ilan edilen 1975 yılında kadın haklarına yönelik gerçekleşmesi gereken hedefler belirlenmiş, 1979 yılında ise Birleşmiş Milletler “Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”ni (CEDAW)” kabul etmiş, iki yıl içerisinde de yürürlüğe girmiştir. Toplamda 187 ülke sözleşmeyi kabul etmiş, Türkiye ise 1985 yılında sözleşmeye taraf olmuştur (Öztürk, 2012:13-14). Böylelikle kadın hareketleri ve kadın hakları söylemleri uluslararası platformlarda kendisini göstermeye başlamıştır.

2. SİYASAL YAŞAM VE KADIN

Kadınların siyasal ve toplumsal alanlardaki rolleri 20. yüzyıla kadar neredeyse her toplumda dar ve kapalı şekilde kalmıştır. Bugün ise kitle demokrasilerinde ve çok yönlü güçlerin egemen olduğu demokratik-plüralistlik toplumlarda kadınların büyük etkinlik gösterdiği görülmektedir (Daver, 1972:121). 18. yüzyılın sonlarında başlayan ve 19. yüzyılda büyük ivme kazanan feminist akımların anayasacılık hareketleri ile birleşmesiyle kadın hak ve statülerinde büyük değişimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kadın haklarındaki köklü değişimin en önemli nedenlerinden biri de şüphesiz endüstri devrimidir (Gönenç, 2006:65). Endüstri devrimiyle birlikte makine kullanımı ve bunun sonucu olarak fabrika yaşamına geçişle kadın da erkek gibi işgücü olarak görülmeye başlanmıştır. Kadın haklarında yaşanan bir diğer önemli gelişme ise Fransız Devrimi sonucunda ortaya çıkmıştır. 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Demeci, kadın ve erkek arasında hiçbir ayırım göz etmeksizin tüm yurttaşlarına eşit hak ve özgürlükler vadetmekteydi (Kaypak ve Kahraman, 2016:391). Devrimin bu mesajı, kadınlar arasında sempatiyle karşılanmış, kadınlar Temmuz İhtilali'ne katılmış ve üç renkli bayrağın zaferinde onların da payı olmuştur. 14 Temmuz'da Bastille'e saldıran halk kitleleri arasında kadınları gösteren Delacroix'in tablosu hak isteyen kadınları canlandırmaktaydı (Daver, 1972:122-123). Böylece kadın haklarının varoluş mücadelesi de başlamıştır (Gönenç, 2006:66).

Kadınların siyasal yaşama katılımları ise 19. yüzyılda ortaya çıkan sınıf çatışmalarıyla gündeme gelmiştir. Bu çatışma ortamı kadınların da politikleşmesine neden olmuş ancak kadınların siyasal yaşama katılma süreçleri belirli söylemler sonucunda sürekli sekteye uğramıştır (Daver, 1972:123). Günümüzde dahi kadınların siyasal katılımları sürekli engellenmekte ve olması gereken seviyeye ulaşamamaktadır (Altındal, 2007:64). Kadınların

yüzyıllar boyu aile içi karar almada bile söz hakkına sahip olmadığı bir yapıdan zamanla sınıf mücadelelerinde hak arama bilinciyle hareket eden bir yapıya evrilmiştir. Bu süreçte kadınlar eşit ücretlendirme, mülkiyet ve intihap hakları vb. birçok hakkı elde edebilmek için çok büyük mücadeleler vermişlerdir. Bu mücadele sonucunda kadınların 1893 yılında seçme ve seçilme hakkı elde ettiği ilk ülke Yeni Zelanda olmuştur. Daha sonra sırasıyla 1902 yılında Avustralya, 1906 yılında Finlandiya ve 1907 yılında da Norveç'te kadınlar intihap haklarını elde etmişlerdir. Türkiye'de ise kadınlar seçme haklarını 20 Mart 1930 tarihinde ve 12 Kasım 1933 yılında ise Köy Kanunu gereğince muhtar seçme ve köy heyetine seçilme haklarını elde etmişlerdir. 5 Aralık 1934 tarihinde ise hem seçme ve hem de seçilme hakkını tam anlamıyla kazanmışlardır.

2.1. Eski Türklerde Kadının Siyasal Konumu

Orta Asya'da kadının hem siyasal hem de toplumsal bakımdan erkeklerle aynı konuma sahip olduğu söylenebilir. Orhun Kitabelerinde Hakan'ın karısıyla birlikte devletin başına indirildiği anlatılmaktadır. Aynı şekilde hükümdar ve eşi devletin resmi işlerinde birlikte bulunmaktaydılar. 981 yılında Çin İmparatoru'nun Uygur Hükümdarına yolladığı elçiyle görüşme yapılırken hükümdarın yanında eşi ve çocuklarının da bulunduğu anlatılmaktadır. Bu dönemde kadının aile içerisindeki konumu erkekle aynıydı (Konan, 2011:161). Tüm emirnameler ve fermanlar "*Hakan ve Hatun buyuruyor ki*" şeklinde başladığı ifade edilmektedir (Gökalp, 2019:161) Türk tarihinin en önemli eserlerinden Orhun Anıtları'nda kadın-erkek eşitliğine yönelik benzer söylemlere rastlamak mümkündür. Eserde "*Tanrı Türk Milleti yok olmasın diye babam İleriş Kaan ve anam İlbilge Hatun'u yükseltti*" diyen Bilge Kaan'ın bu sözleri eski Türk toplumundaki kadın profilinin erkek ile eşit olduğunun en açık göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir. Yine benzer şekilde Uygur Devleti'nde Hükümdarın annesi Uluğ Hatun da devlet işlerinde önemli görevleri yerine getirmekteydi (Konan, 2011:161). Uygurlarda kadınların kendilerine ait yaşam alanları bulunmakta (otağ) ve "K'otun Ch'eng" olarak bilinen Hatunlar Şehri adıyla hükümdarın kızlarının yaşadığı bir şehirden söz edilmekteydi (Bulut, 2013:317). Eski Türk toplumunda kadının rolünü Ziya Gökalp ise şöyle özetlemiştir: "*Eski kavimler arasında hiçbir kavim Türkler kadar kadına hak vermemiş ve saygı göstermemiştir*" (Kuyaksil, 2009:328).

Türklerin göçebe yaşam tarzlarından kaynaklanan demokrasinin ilkel bir yansıması, kadının erkeklerle aynı konuma sahip olmasına neden olmuş ve özellikle Şamanizm geleneğinden kaynaklanan bir ürün olarak ortaya çıkmıştır (Acar, 2019: 396). Şamanizm geleneğinde tüm nesnelere birbirlerinin tamamlamakla yükümlüdür. Bu bağlamda erkek kadını, kadın da erkeği tamamlamaktaydı. Kadınlar ata binebilir, kılıç tutabilir ve erkeklerle birlikte savaşabilir, aynı zamanda siyasal yapıda da söz hakkına sahiptirler; elçilik yapabilir, valilik görevini üstlenebilir ve verilen bir kararda söz sahibi olabilirlerdi (Mutlu, 2014:58).

2.2. İslamiyet Sonrası Türklerde Kadın Profili

Eski Türk devletlerinde kadının toplumdaki rolü uzun süre önemini korumaya devam etmekle birlikte bu durum zamanla değişmeye başlamıştır. Kadının İslamiyet öncesindeki önemi Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle yitirdiği yönünde yorumlar yapılmaktadır ancak zamanın şartları göz önünde bulundurulduğunda İslamiyet kadın hakları konusunda zamanın çok ilerisinde bir anlayışa sahiptir. İslamiyet'in ortaya çıktığı coğrafyadaki kadının rolü ve konumunda büyük reformlar gerçekleştirmiştir. Emeviler döneminden itibaren kadınlar sosyal yaşamdan kopmaya başlamış olsalar da kadınlar diğer dinlerde olduğu gibi toplumsal nefretin merkezi olmamış onun yerine kadına büyük bir kutsallık yüklediği ifade edilmektedir (Bulut, 2013:317). Öyle ki İslam dininde kadına verilen değerini tespiti noktasında diğer tüm din ve toplumlar göz önünde bulundurulduğunda bir değerlendirmenin yapılmasının daha objektif bir değerlendirme olacağı düşünülmektedir. Örneğin eski Yahudi hukukunda kadının mülkiyet hakkı erkeğin elindeydi. Hristiyan dünyasında ise yüzyıllar boyunca kadın kötülüğünün en büyük nedeni olarak görülmekteydi. Orta çağ Avrupası'nda tarih sahnesine çıkan engizisyon mahkemelerinin toplumda yarattığı korkuyla Katolik Kilisesi'nin halkın üzerinde baskısı artmış, kadın yine en büyük hedef haline gelmiş ve büyücülük, cadılık vb. suçlarla suçlanan kadınlar çeşitli şekillerde cezalandırılmışlardır (Bulut, 2013:317). Günümüzde Fransızlar tarafından halk kahramanı ilan edilen Jeanned' Arc da aynı şekilde büyücülük suçuyla yargılanmış ve ateşe atılmıştır. Orta çağın sonu ve yeni çağın başlarında ise durum daha da kötüye gitmiş, kadının insan olup olmadığı konusunda tartışmalar ortaya atılmıştır. Dönemin din ve toplum yapısında kadının dibe itildiği, siyasal hakları şöyle dursun insani haklarının

dahi tartışmalı olduğu bir ortamda İslamiyet, geniş haklara sahip bir kadın profili çizmiştir. İslam geleneğinde hiçbir zaman kadın hor görülmemiş, tarih boyunca kadın alimler, mutasavvıflar ve şairler yetişmiştir. Öyle ki Hz. Muhammed'in (sav) eşi Hz. Aişe'nin Cemel Vakası'nda devesinin üzerinde kumandanlık yaptığı ifade edilmektedir (Bulut, 2013:317-318).

Türklerin İslamiyet'i kabul ettiği ilk yıllarda da kadının toplumsal ve siyasal yaşamı devam etmiştir. Dede Korkut Destanları ve Kutadgu Bilig eseri, dönemin yaşantısına ve özellikle kadının yaşantısına ışık tutmuştur. Dede Korkut Destanlarında kadının İslamiyet sonrasında da konumunu koruduğu görülmüş ve destan özellikle kadının kahramanlık ve analık vasfını önemle vurgulamıştır. Kahramanlık kadının erkek kadar iyi ata binip savaşması hatta güreşmesiyle devlet yönetimindeki kabiliyetlerini barındırırken analık, ailenin içerisinde kadının sevgi ve şefkatli davranışı olarak görülmekteydi (Deveci vd., 2013:316).

Osmanlı Devleti'nin kuruluş devrindeki toplumsal yaşantısı Orta Asya'dan köklerini kopartmamış ve Eski Türk ve Şaman kültürünün devamı niteliğini taşımaya devam etmiştir. Yine bu dönemde kadınlar çeşitli şekillerde örgütlenerek bilinen ilk kadın teşkilatı olan Ahi Teşkilatı'nın bir kolu olarak "Bacıyan-ı Rum" teşkilatını kurmuşlardır. Bacıyan'ı Rum Teşkilatı Türk gelenek, görenek ve yaşantısına uygun olarak yeniden yorumlanmış ve demokratik bir sosyal yapı olarak ortaya çıkmıştır. Türkmen kadınların erkeklerle birlikte yaşamında varlıklarını sürdürmesi amaçlanmıştır (Köken ve Büken, 2018:117).

Kadının toplumsal ve siyasal yaşamdan geri çekilmeye başlaması Osmanlı Devleti'nin kurulmasıyla birlikte hız kazanmaya başlamıştır. İlk olarak büyük şehirlerde ve illerde medrese ve tarikatların etkisiyle cinsiyet yönünde bir ayırma gidilmiş, bu ayırım giderek büyümeye devam ederken diğer yandan İran ve Bizans geleneğindeki harem uygulamaları Osmanlı sarayına da sirayet etmiştir. 15. yüzyılın sonlarına doğru başlayan ve 16. yüzyılda devam eden kadınların giyimleri ve davranışları üzerinde bir yargı oluşmuş ve kadın üzerine tartışmalar ve çeşitli baskılar ortaya çıkmaya başlamıştır. Kadınlar giyinme ve süslenme konusunda saray tarafından edebe uygun davranılmaya davet edildikleri ifade edilmektedir (Bulut, 2013:319).

3. OSMANLI DEVLETİ'NDEN CUMHURİYET'İN İLANINA KADAR OLAN DÖNEMDE KADIN HAREKETLERİ

Osmanlı Devleti'nde kadınların toplumsal ve siyasal alanda kendilerini göstermeye başlamaları 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızlanmış, hukuk ve eğitim sistemindeki değişim ve dönüşümlerle kadının toplumla olan etkileşiminin arttığı ifade edilmektedir (Gökçimen, 2008:9). Tanzimat fermanıyla birlikte Osmanlı Devleti'nde batılılaşma politikaları bağlamında askeri, bürokratik, toplumsal ve siyasal vb. alanlarda batılı reformlar gerçekleştirilmiştir. Bu reformlar kapsamında kadınlar 1843 yılında Tıbbiye Mektebi bünyesinde ebelik eğitimi almaya başlamış ve kadınlar ilk defa eğitimin ve sosyal hayatın bir parçası haline gelmişlerdir (Gökçimen, 2008:10). 1847 yılında ise kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanınması yönünde emir çıkarılmış, bu emirin 1858 yılında mirasın eşit paylaşımı olarak değiştirilmesiyle kadınlar ilk defa miras yolu ile mülkiyet hakkı elde etmişlerdir (Ayhan, 2009: 48). Yine aynı yıl "Kız Rüştüeleri" açılmış, 1869 yılında ise kız çocuklarına "Maarif_i Umumiye Nizamnamesi" ile yasal olarak eğitim zorunluluğu getirilmiştir. 1870 yılında kız öğretmen yetiştirilmesi amacıyla "Dar-ül Muallimat" açılmış ve kadınlar öğretmenlik yapmaya başlamışlardır ancak 1913 yılında kadınlara devlet memuru unvanı getirilmiştir. 23 Aralık 1876 tarihinde Kanun-i Esasi'nin ilan edilmesiyle birlikte kurulan Meclis-i Mebusan için oy hakkı yalnızca erkeklere tanınmış, kadınlar bu dönemde de oy hakkını elde edememişlerdir (Konan, 2011:162-163). Özellikle kadın hakları konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla birçok dergi ve gazete yayımlandığı görülmekte, bu dergilerden bazıları da kadınlar tarafından çıkarılmıştır, kadınlar tarafından çıkarılan dergilerden bazıları; Kadın (1911), Kadınlar Dünyası (1913), Hanımlar Alemi (1914) ve Türk Kadını (1918)'dir (Şahin, 2018:90). Terakki Gazetesi kadın hakları konusunda yayın yapan ilk gazete olarak bilinmektedir. Terakki-i Muhadderat ise kadınlar tarafından çıkarılan ilk dergidir (Yürüt, 2017:378).

Tanzimat'la birlikte kız çocuklarının eğitim alanına dahil edilmesi kadınların bilinçli şekilde örgütlenmesi ve kadın teşkilatlarının kurulmasına neden olmuştur. Yine meşrutiyet döneminde kadınlar çeşitli birimlerde devlet memuru olarak çalışmaya başlamışlar, kadının toplumsal yaşama katılması, hak ve özgürlük arayışını hızlandırmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanı ile kadınlar bu arayışlarını daha çok dile getirmeye başladıkları ifade edilmektedir (Aydn, 2015:86). Kadınların siyasal yaşamda da varlık gösterme istekleri sonucu bir grup kadın

meclise dinleyici olarak katılma talebinde bulunmuş, dinleyici olarak da olsa mecliste varlıklarını göstermişlerdir (Kurnaz, 1991:47). Böylece kadın hem siyasal hem de sosyal alanda daha etkin bir role sahip olma isteğini göstermeye başlamıştır. Kadınlar bu isteklerini yine dergiler aracılığıyla dile getirmeye devam etmişlerdir. Bu dönemde çıkarılan dergiler arasında “Kadınlar Dünyası” dergisi, kadınların hak taleplerini dile getirdikleri yazarlarının tamamı kadınlardan oluşan bir dergi olarak dönemin koşullarında dikkat çeken dergiler arasında yer almıştır (Yürüt, 2017:380-381). II. Meşrutiyet’in ilanı ile özellikle İttihat ve Terakki partisi kadın haklarını destekleyici bir yol izlemiştir, Cevdet Paşa’nın kızı Emine Seniye Hanım kadınların da siyaset içerisinde bulunması için faaliyetlerde bulunmuş, kadınların intihap hakkı söylemlerinin gündeme gelmesinde önemli rol oynamıştır (Konan, 2011:164).

3.1. Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Kadına Siyasal Hakların Tanınması

II. Meşrutiyet’le hız kazanan kadın hareketleri Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte bir dizi reformla kazanımlar elde etmeye başlamıştır. Öncelikle 23 Kasım 1922 tarihinde kadınların intihap haklarının elde etmeleri için verilen önerge üzerine Meclis’te tartışmalar çıkmış ve Mustafa Kemal Atatürk tartışma üzerine şu sözleri etmiştir:

“Büyük Türk kadını mesaimizde müşterek kılmak, hayatımızı onunla yürütmek, Türk kadınının ilmini, içtimai hayatta erkeğe ortak ve yardımcı yapmak lazımdır” (Domaniç, 2007:29).

Dönemin gazete ve dergileriyle yetişip bilinçlenen kadınlar, ilk siyasal parti olan “Cumhuriyet Halk Fırkası”nın kurulmasından 2 ay önce, 15 Haziran 1923 tarihinde Kadınlar Halk Fırkası’nı kurmuşlardır (Gökçimen, 2008:20). Nezihe Hanım ve 13 kadınla fırkanın kuruluşuna ilişkin belge resmi makamlara gönderilmiş ancak bir yanıt alınmamıştır, seçme-seçilme hakkı olmayan kadınların parti kurma haklarının da olmadığı ifade edilmiştir (Toprak, 1994:8). Bu nedenle fırka Türk Kadınlar Birliği derneğine dönüştürülmüş ve kadınların kurduğu diğer dernek ve cemiyetler gibi konferans ve toplantılar düzenleyen bir yapıya bürünmüştür. 1927 yılında Türk Kadınlar Birliği siyasi parti kurma ve kadınların siyasal hakları elde etmesi yönünde isteklerde bulunmuş ancak yine istediği tepkiyi alamamıştır (Gökçimen, 2008:20).

Cumhuriyet’in ilanı ile kadın hakları üzerine gerçekleşen en önemli reform yasal eşitlik hususunda gerçekleşmiştir. Bu reformlar bağlamında kadınlara 1926 yılında medeni hakları, 30 Nisan 1930 tarihinde de belediye seçimlerinde seçme hakkı verilmiştir. Bu hak yalnızca bir defaya mahsus olarak tanımlanmış ancak daha sonraki düzenlemelerle kadınlar tümüyle seçme-seçilme haklarını elde etmişlerdir (Kartal, 2008:126). Belediye seçimleri sonrasında 29 Ekim 1933 tarihinde ise Köy Yasası’nın yeniden düzenlenmesiyle kadınlar seçme ve seçilme haklarını muhtarlık ve köy heyeti seçimlerinde elde etmişlerdir (Güneş, 2010:173). 5 Aralık 1934 tarihinde ise kadınların Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde milletvekili seçme ve seçime hakları için verilen önergenin kabulü ile kadınlar intihap haklarını büyük mücadeleler sonucunda kazanmışlardır (Gökçimen, 2008:21).

4. KADINLARIN TÜRK SİYASAL YAŞAMINA GİRİŞİ

1923 yılında ilk defa Türk kadınlara siyasal hakların tanınması yönündeki tartışmalar mecliste milletvekili seçimi kanunu üzerine görüşmeler yapılırken ortaya çıkmıştır. Kanun tasarısı oluşturulurken tasarıda yer alan “Her yirmi bin erkek nüfusa bir milletvekili seçilecektir” ibaresi üzerine kadınların nüfusa dahil edilip edilmeyeceği sorusu ortaya atılmıştır, bunun üzerine “18 yaşını bitiren her Türk’ün milletvekili seçimlerine katılabileceği” söylemleri mecliste tepkilere yol açmıştır (Konan, 2011:166). Gelibolu Milletvekili Celal Nuri Bey’in burada kastedilenin erkekler olduğunu öne sürmesi üzerine Recep Bey “Kadınlar Türk değil mi beyefendi?” diye sorması üzerine tartışma devam etmiştir, bu tartışmalara karşın maddeye “her Türk erkeği” ibaresi eklenmiştir (Konan, 2011:166).

Kadınların 30 Nisan 1930 tarihinde belediye seçimlerinde seçme hakkı elde etmelerinin ardından 29 Ekim 1933 tarihinde muhtar ve köy heyeti seçme ve seçilme haklarını kazanmalarıyla 12 Kasım 1933 tarihli muhtarlık seçimlerinde bu haklarını kullanmışlar ve Karpuzlu nahiyesinin merkezi olan Demircidere Köyünde Gül Hanım ilk kadın muhtar olarak seçilmiştir (Güneş, 2010:176). Kadınların intihap hakkı elde etmelerinde 1930 Belediye Kanunu önemli yer tutmaktadır. Nitekim dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’nın meclise

sunduğu “18 yaşını doldurmuş kadınların da seçimlere katılma haklarının olduğu” önergesi kabul edilmiştir. Şükrü Kaya'nın kadınlara belediye meclislerinde seçme-seçilme hakkı verilmesi hususundaki konuşmasında; “İstibdat ve cehalet devirlerinden arta kalan kötü ve sakat zihniyetlerin, geri ve çürük düşüncelerin Cumhuriyet ve inkılabın temiz ve erdemli muhitinde yeri yoktur. Kadınlarımızın yakın yıllarda yasama meclislerinde erdemli yerlerini alacaklarına şüphe yoktur” ifadesi yer almıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, 1930:24).

4.1. Kadınların İntihap Hakkı Elde Etmesinin Basına Yansımaları

Kadınların intihap hakkı elde etmesi dönem basını tarafından çok makul karşılanmamış, karikatürler ile kadınların seçme-seçilme hakkı elde etmeleri hicvedilmiştir. Örneğin kadının belediye meclisine aza olmasının erkek tarafından üzücü bir gelişme olarak takdim edildiği aşağıdaki karikatür Cumhuriyet Gazetesi'nde 22 Mart 1930'da yayımlanmıştır.

Şekil 1. Kadın'ın Seçme-Seçilme Hakkı Elde Etmesine Yönelik Cumhuriyet Gazetesinden Yayımlanan Karikatür

*“-Karı Belediye Meclisine aza olmuş, tebrik ederim.
-Tebrik değil, taziye et birader. Evdeki gibi orada da başıma bela kesilecek. Malum ya ben
Şehremantinden memnunum.”*

Kaynak: Bolat, B. (2014). 1930 Kadınlara İntihap (Seçme-Seçilme) Hakkı Verilmesine Yönelik Tutumlar. Cumhuriyet Tarihi Araştırma Dergisi, 10(19), 32.

Gazetelerde kadınların seçme ve seçilme hakkı elde etmesinin eleştirildiği yazı ve görsellerin yanı sıra şiirlere de yer verilmiştir. Bu şiirlerden biri Hüseyin Suat Yalçın'ın “Gavei Zalim” mahlasıyla yazdığı şiirdir ve kadınların intihap hakkı elde etmesini didaktik bir üslup kullanarak eleştirmiştir (Bolat, 2014:39).

Kadın Devri

“Ey kılıbık, kılıbık
Burma artık gel bıyık
Beni dinlersen eğer
Al bağına taşı sık

Felek yıktı hayatı
Değiştirdi nebatı
Kurulmak üzere zannım

Kadınlar Saltanatı

Kadınlar hep hür olmuş
Birlik içine dolmuş,
Eskiler bakıp bakıp
Saçlarını yolmuş

Kadına hak verilmiş

Değişmiş alışverişi
Hakikat böyle ise
Hapı yutmuş kel Memiş

Gel seninle baş başa
Dertleşip taş a taş a
Yazalım vasiyeti
Hüvelbakili taş a

Belki bizlerden iyi
Her gün yiyip naneyi
Kesip biçip yıkarlar
Olurlar külhanbeyi

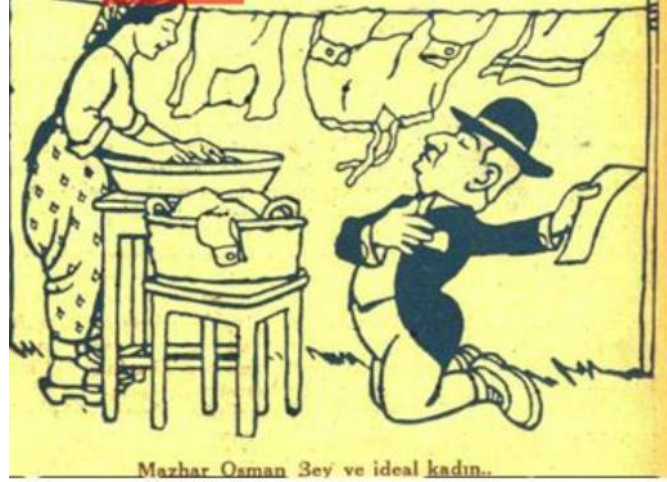
Oynattın da kanımı
Her gün sıkar canımı
Koyduysan gel bul artık
Aza olmuş hanımı

Kapı kapı dolaşır
Gizli dosyaları taşır
Derdini döksen eğer
Bıyık bükmez baş kaşır

Ne günlere kaldık ah
Neler yaptık hak Allah
Kadınlar her gün bize
Giydirecekler külah

Yine kadının ideal görevinin Meclis'te değil kendi evinde olduğunu gösteren aşağıdaki karikatür Cumhuriyet gazetesinde 29 Mayıs 1930'da yayımlanmıştır. Mazhar Osman'a göre ideal kadının "evinde çamaşır yıkayan kadın" görüşünü tekrar hatırlatmaktadır.

Şekil 2. Kadın'ın Seçme-Seçilme Hakkı Elde Etmesine Yönelik Cumhuriyet Gazetesinde Yayımlanan Karikatür

Kaynak: Bolat, B. (2014). 1930 Kadınlara İntihap (Seçme-Seçilme) Hakkı Verilmesine Yönelik Tutumlar. Cumhuriyet Tarihi Araştırma Dergisi, 10(19), 48.

Dönem basını kadınlara seçme-seçilme hakkı verilmesine eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmiş ve kadınların mecliste ve siyasal yaşamda olmalarının yanlış bir karar olduğunu savunmuştur. Tüm bu eleştirilere karşın pek çok kadın tarafından siyasal katılım hakkı memnuniyet ve mutlulukla karşılanmıştır. Kadınların seçme-seçilme haklarını elde etmesi üzerine 7 Aralık 1934'te İstanbul'da düzenlenen bir mitingle birlikte kutlamalar yapılmıştır (Özdemir, 2014: 183).

4.2. 1935 Milletvekili Seçimlerinde Seçilen İlk Kadın Milletvekilleri

Bahar-2021

Cilt: 10 Sayı: 19 (195-207)

GJEBS

Global Journal of Economics and Business Studies

Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi

http://dergipark.org.tr/gumusgjebs - ISSN: 2147-415X

Spring-2021

Volume: 10 Issue: 19 (195-207)

Kadınlar siyasal haklarının elde etmesiyle ortaya çıkan olumsuz hava içerisinde 8 Şubat 1935 tarihinde gerçekleşen milletvekili seçimleriyle 17 kadın milletvekili ve bir yıl sonra gerçekleşen ara seçimlerde Çankırı Milletvekili Hatice Özgener'in de seçilmesiyle toplam 18 kadın milletvekili mecliste yerlerini almışlardır. 1935-1936 yıllarında beşinci dönemde mecliste görev yapan kadın milletvekillerinin listesi aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 1. TBMM Beşinci Dönem Kadın Milletvekilleri (1935-1936)

Milletvekili	İli	Milletvekili	İli
Mebrure Gönenç	Afyonkarahisar	Fakihe Öymen	İstanbul
Hatı (Satı) Çırpan	Ankara	Benal Arıman	İzmir
Türkan Örs Baştuğ	Antalya	Ferruh Güpgüp	Kayseri
Sabiha Gökçül Erbay	Balıkesir	Bahire Bediz Morova Aydilek	Konya
Şekibe İnel	Bursa	Mihri Bektaş	Malatya
Hatice Özgener	Çankırı	Meliha Ulaş	Samsun
Huriye Öniç Baha	Diyarbakır	Esmâ Nayman	Seyhan
Fatma Memik	Edirne	Sabiha Görkey	Sivas
Nakiye Elgün	Erzurum	Seniha Hızal	Trabzon

Kaynak: Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadeleleri. Yasama Dergisi, 3(10), 30.

Beşinci dönem TBMM'de görev yapan kadın milletvekillerinin, on üçü öğretmen, ikisi çiftçi, biri yazar ve biri de doktordur. Kadın milletvekillerinin birinin ise mesleği belirtilmemiş ve beşinci dönem kadın milletvekillerinden İonu sadece bir dönem vekillik yapmışlardır. Ancak bazıları iki, üç hatta dört dönem vekillik görevlerine devam etmişlerdir. İzmir Milletvekili Benal Arıman mecliste dört dönem milletvekili olarak görev yapmıştır (Gökçimen, 2008:29).

Tablo 2. Beşinci Dönem Kadın Milletvekillerinin TBMM'de oluşturulan İhtisas Komisyonlarında Aldıkları Görevler

Komisyounun Adı	Kadın Milletvekili Üye Sayısı
Bayındırlık (Nafia) Komisyounu	2
Bütçe Komisyounu	1
Dilekçe (Arzuhal) Komisyounu	1
Gümrük ve Tekel (İnhisarlar) Komisyounu	3
İçişleri (Dâhiliye) Komisyounu	2
İktisat Komisyounu	2
Kütüphane	1
Maliye Komisyounu	2
Milli Eğitim (Maarif) Komisyounu	2
Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyounu	2
Sayıştay (Divan-ı Muhasebat) Komisyounu	2
Seçim Tutanaklarını İnceleme Komisyounu	1
Tarım (Ziraat) Komisyounu	2

Kaynak: Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadeleleri. Yasama Dergisi, 3(10), 29.

4.3. Bahire Bediz Morova Aydılek ve Milletvekili Olarak Faaliyetleri

1897 yılında Bosna'da doğan Bahire Bediz Morova Aydılek, eğitimini Bolu'da tamamlamıştır. Babasının adı Bedi, annesinin adı ise Hasbi Esmadır. Bolu Kız Sanat Okulu'nda resim öğretmenliği yapan Aydılek, daha sonra Belediye Meclis üyesi yapmıştır. Aydılek'e "Bediz" ismini bizzat Gazi Mustafa Kemal Atatürk 1934 yılında vermiştir. Kadınlara milletvekili seçilme hakkının tanınmasından sonraki ilk seçimlerde (8 Şubat 1935) TBMM'ye milletvekili olarak giren 17 kadından biridir. Aydılek, beşinci dönem Konya milletvekilliği yapmıştır. Faik Morova ile evli olan Aydılek, Hulusi ve Makbule isimlerinde iki çocuk annesidir. Morova Aydılek, 10 Kasım 1965 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir (Ekekon Gazetesi, 26 Temmuz 1935:3).

Cumhuriyet gazetesinde Bediz Morova Aydılek'in ölümü hakkında verilen haber, "Bolu'nun tanınmış ailelerinden Eczacı Faik Morova'nın eşi Hulusi Morova'nın ve Makbule Yuğurgen'in anneleri Seniye Sungurluoğlu'nun kıymetli ablası Münire Morova ve İzzet Yuğurgen'in çok sevgili kayın valideleri, Esmâ Morova'nın babaannesi, Sabriye, Emin, Ahmet, Nazire ve Hamit Taşman'ların yengeleri her türlü fazileti ve insanlığı şahsında toplamış ismini Atatürk'ün verdiği ilk kadın milletvekilimiz Bediz Morova Hanımefendi Atatürk'ün ölüm günü ani olarak hakkın rahmetine kavuşmuştur. Aziz naaşı 11 Kasım Perşembe günü öğle namazını müteakip Şişli Camiinden kaldırılacaktır. Mevla rahmet eyleye!" şeklinde yer almıştır (Cumhuriyet Gazetesi, 11 Kasım 1965:7).

1935 yılı seçimlerinde TBMM'ye Konya milletvekili olarak giren Aydilek, vekil olarak göreve başlamasının hemen akabinde rahatsızlanmış ve 1935 Nisan ayında hastalığı dolayısıyla 15 gün rapor almıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, 61. İnikat, 1935:66-78). Aydilek, TBMM'de Gümrük ve İnhisarlar Encümenliğinde üye olarak görev almıştır. Buradaki encümen üyeliği görevi esnasında çeşitli mazbatalara imza atmıştır. Bunlardan biri Ankara'ya stadyum ve hipodrom alanlarında yapılacak olan dokuz tribün için İtalya'dan getirilecek olan malzemenin gümrük vergisinden muaf tutulması ile ilgilidir ve Aydilek'in de imzası bulunan 28.03.1935 tarihli mazbatada şöyle denilmektedir:

“Ankara şehrinde stadyum ve hipodrom alanlarında vilâyetçe yapılmasına karar verilen dokuz tribün için İtalya'dan getirilecek demir malzemenin gümrük resminden istisnasına dair Başbakanlığın 24- II- 935 tarihli tezkeresiyle gönderilib encümenimize havale olunan kanun lâyihası Gümrük ve İnhisarlar Bakanlığı Müsteşarı Âdil ve Mahallî idareler müdürü Naci beraber olduğu halde okundu ve konuşuldu. Vilâyet bütçesinin darlığı yüzünden gümrük resminden istisnası istenilen dokuz tribüne aid demir malzemenin takriben elli bin lira kıymetinde ve yüz elli ton kadar olduğu ve gümrük resminin de on bir bin küsur lira tuttuğu anlaşıldı. Vilâyet bütçesinin darlığı göz önüne alınarak stadyum için Devlet bütçesinden yardım edilmesi esasen evvelce kabul edilmiş olduğundan Hükümetin bu teklifi encümenimizce muvafık görülmüş ve lâyihanın birinci maddesi Ankara stadyumuna konulacak sökülür, kurulur tribünlerin demir malzemesinin gümrük resminden istisnasına dair Başvekâletin 24- II -1935 tarih ve 6/385 sayılı tezkeresiyle Büyük Meclise verilip Gümrük ve inhisarlar encümenince müzakereden sonra encümenimize havale edilen kanun lâyihası tetkik ve müzakere olundu. Encümenimize verilen izahata göre resimden istisna edilen demir malzemenin miktarı şimdiden belli olup bu lâyiha ile gümrük resmi, belediye hissesi ve muamele vergisi olarak takriben on bin lira kadar bir paranın Hazineye verilmemesi istenilmektedir. Stadyum işinin ehemmiyet ve lüzumu aşikâr ise de lâyihanın tanzimi, on bin lira gibi cüzî bir miktara münhasır olduğuna ve esasen stadyum masrafı için geçen senelerde yedi yüz elli bin lira Devlet Hazinesinden hususî idareye toptan verilmiş olduğuna göre bu on bin lira gibi küçük bir para için encümenimiz bir muafiyet kanunu yerine bütçede münakaleler yapılmasını ve on bin liranın evvelki stadyum kolay anlaşılacak şekilde değiştirilerek yazılmıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, 20. İnikat, 1935:1-2).”

Bir diğer mazbata ise Kızılay'ın gelirlerinin artırılması yönündeki bir teklif üzerinedir ve şu şekilde ifade edilmektedir: “Kızılay varidatının artırılmasına dair Afyon mebusu Berç Türker tarafından verilip Sıhhat ve içtimaî muavenet encümenince görüldükten sonra Encümenimize havale edilen kanun teklifi, Gümrük ve İnhisarlar vekâletinden gönderilen mütehassis memur ve teklif sahibi hazır oldukları halde görüşülmüş ve Sıhhat ve içtimaî muavenet encümeninin bu husustaki mütalaasına encümenimizce de iştirâ edilmiştir. Havalesi mucibince Nafia encümenine verilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur” (Gümrük ve İnhisarlar Encümeni Mazbatası, 1936).

Aydilek, TBMM tarafından çıkarılan kanunlara genel itibariyle kabul oyu vermiştir. Örneğin “Orman Umum Müdürlüğü 1937 malî yılı bütçesinde münakale yapılması hakkındaki kanun'a kabul oyu vermiştir. “Bazı İhracat mallarımız için İtalya tarafından verilen munzam kontenjan listesinin kabulü ve buna mukabil İtalya'nın genel ithalat rejimimizden mutlak surette istifade etmesi hakkında kanun” teklifine de kabul oyu vermiştir. “Posta, telgraf ve telefon umum müdürlüğü 1937 malî yılı bütçesi hakkındaki kanun'a da kabul oyu vermiştir (TBMM, Zabıt Ceridesi, 61. İnikat, 1938:66-78). Aydilek, 1938 yılında 239 oy ile Gümrük ve İnhisarlar Encümeni'ne üye seçilmiştir (TBMM, Zabıt Ceridesi, 2. İnikat, 1938:12-13).

4.4. Aydilek'in Faaliyetlerinin Ekekon Gazetesine Yansımaları

Bediz Morova Aydilek, Konyalı olmayıp Bolu'da ikamet ediyor olmasına karşın Konya'dan milletvekili adayı gösterilmiş ve seçilmiştir. Dolayısıyla Konya hakkında çok da bilgi sahibi olduğu düşünülmemektedir. Konyalılar aday oluncaya kadar Aydilek'i tanımamaktadırlar. Nitekim Ekekon gazetesi seçim sonrası Konya Milletvekili Aydilek ile bir mülakat gerçekleştirmiş, bu mülakatta Aydilek, gazete temsilcisine “Konyalılardan ilk olarak sizinle görüşüyorum” demiştir. Diğer bir anlatımla Aydilek, seçim zamanında hiç Konya'ya gelmemiş, Konya'yı görmeden Konya milletvekili olmuştur. Gazetede mülakatta “Ne güzel, Konya'yı, şimdiden daha çok sevmeye başladım, evvelde hiç gitmemiştim, bulacağım ilk fırsatta oraya gitmek, köylerine kadar dolaşmak isterim.” demesi Konya'yı hiç görmediğini göstermektedir. Ayrıca Konya ile hiç irtibatı olmayan, Konya'yı hiç görmemiş bir kişinin Konya milletvekili adayı gösterilmesi ve seçilmesi de demokratik bir anlayışın değil tek parti zihniyetinin

yansıması olarak değerlendirilebilir. Bölgenin seçim-aday-seçmen düşüncesinin çok da bir kıymeti yoktur. Yine milletvekilinin hangi ilden milletvekili seçildiğinin de çok bir anlamı yoktur.

Bediz Morova Aydilek'in dolaylı olarak Konya ile ilk defa tanışmasına neden olan Ekekon gazetesinin 14 Mayıs 1935 tarihli nüshasının birinci sayfasındaki bu mülakat şu şekildedir:

“Saylavımız B. Bediz Aydilek ile Muhabirimiz görüştü.

Değerli saylavımız Bayan Bediz Aydilek'i, misafir buldukları yeğenlerinin evlerinde ziyaret etmek imkânını buldum. Çok sade giyinmiş, güler yüzlü saylavımıza tevazu ile ziyarettteki maksadımı anlattım. Sevgi ve saygılarımı sundum.

-Memnun oldum, Konyalıları ilk defa sizinle görüşüyorum, dediler; Konya'dan, bilhassa bayanlarımızın sosyal yaşayışları hakkında yerinde ve ince sorgular sordular. Bayanlarımızın inkılap yolundaki şuurlu çalışmalarını, 17 bayan saylavdan birinin de kendi olarak kamutaya katılması dolayısıyla, Konyalıların büyük bir sevinç duymakta olduklarını anlattım, konuşmağa başladık.

-Ne güzel, Konya'yı, şimdiden daha çok sevmeye başladım, evvelde hiç gitmemiştim, bulacağım ilk fırsatta oraya gitmek, köylerinde kadar dolaşmak isterim.

-Bugün için Konya'da yapmasını düşündüğünüz işler var mıdır?

-Bugünden bir şey söylemek doğru olmaz, evvela Konya'yı yakından tanımak, sonra karşılaşılacak lüzum ve ihtiyaçlara göre vazifemin icap ettirdiği her şeyi yapmaya çalışmak isterim. Ricam üzerine, Bayan Bediz bana birazda kendilerinden bahsettiler:

-1897'de Bolu'da doğdum. Bayım orada eczacıdır, 21 yaşında bir oğlum var, İstanbul Üniversitesinde Eczacılık tahsil ediyor. Öteden beri memleket işlerinde faydalı bulduğum her kurumda çalışmaktayım. 5 yıl önce ilk C.H.F.'na ben girdim, yine aynı belediyeye üye seçildim.

-Memuriyet hayatınız var mıdır?

-Evet birkaç yıl önce Bolu orta mektebinde resim muallimliği yaptım.

Yanımızda bulunan yeğenleri:

-Yengem güzel yağlı boya yapar. Dedi

Sayın saylavımızı fazla rahatsız etmek doğru olmayacaktı, müsaadelerini diledim. Gösteriştten hiç hoşlanmadığını çok iyi sezdiğim saygı değer saylavımıza tekrar teşekkür ederek ayrıldım, merdivenlerden inerken arkamızdan sesleniyorlardı.

-Aman, yavaş inin, merdivenler çok diktir diye temiz bir koruyuculuk numunesi gösteriyorken Konyalıları selamları unutmayın diyerek de Konya'ya karşı bağımlı gösteriyordu.” (Ekekon, 14 Mayıs 1935:1).

Aydilek, Konya'dan milletvekili seçilmiş ancak Bolu'ya Konya'dan önce gitmiştir. Ekekon'un 5 Temmuz 1935 tarihli nüshasında “Saylavımız Bayan Bediz Aydilek Bolu'da” başlıklı bir haber yapılmış ve bu haberde şöyle denilmektedir: “Arkadaşımızdan öğrendiğimize göre Konyamızın saylavı bayan Bediz Aydilek Bolu'ya gitmiştir. Sayın saylavımızın Konya'ya gelmesini ve bilhassa Konya kadınlığı arasında yeni örgünler geliştirerek başarmasını dilemekteyiz.” (Ekekon, 5 Temmuz 1935:2). Aydilek, Bolu'da iken Konya'ya geleceği haberini vermiş ve bu durum Ekekon gazetesi tarafından büyük bir müjde olarak okuyuculara duyurulmuştur. Gazetenin müjdesi şu şekildedir: “Sayın saylavımız Bediz Aydilek'in Bolu'ya gittiğini önceden yazmıştık. Değerli saylavın sosyal yaşayışında devrin atılımını belgeleyen Bolulu arkadaşımızın iki duyumunu koyuyoruz: “Bayan Bediz'in Konyamıza gelmesi müjdesini sevinçle karşıladık. Bu sevinç hem saylavımıza kavuşmak hem de cidden örgütlemeye çok gereği olan kadınlık durumumuz için çok faydalı olacağı düşüncesinden çıkmaktadır. Bu müjdeyi okurlarımıza sunarız” (Ekekon, 26 Temmuz 1935:2).

Bediz Morova Aydilek'in Konya'ya ilk gelişi, 24 Eylül 1935 tarihinde gerçekleşmiştir. Gazete “Saylavımız Bayan Bedia Bediz Şehrimizde” başlığıyla bu önemli haberi okuyucularına duyurmuş ve bu ziyareti şu şekilde anlatmıştır: “Dün Konyamızın sayın saylavı bayan Bedia Bediz şehrimize gelmiştir. Sayın saylavımız, durakta

Konya sayısal Kazım, Gürel ve eşi CHP il yönetim kurulu Başkanı Şevki Ergun ve eşi, Parti Sekreteri Lütfi Berkmem ve gazetemiz baş yazarı Ziya Çalık ve daha birçok şahıslar tarafından karşılanmıştır. Bayan Bediz'in gelişinin önemi, devrim davamızın sonuç verdiği Türk kadınının siyasal tutkusunun bir ürünağı ilimizin sayısal olmasına bir kat daha önem kazanmaktadır. Cumhuriyet Türkiye'sinde kadına verilen haklar ve onların eşleri gibi her türlü ürünlere seçim salahlıyetlerinin canlı bir örneğı olan sayın sayısalımızın geliş, Konyamızın soysal tarihinde anılacak bir gündür.

Bayan bediz, bayan Gürel ve Ergun'la birlikte kendilerine tahsis edilen kurağı gitmişlerdir. Sayın sayısalımız, griperli bir kostüm, bluz üzerinde kravat ve aynı renkte bir kasket giymişlerdir. Çok ciddi ve ağır hareketli bir Türk kadının soy varlığını temsil ediyorlardı. Bayan Sayısal, parti kurağını İlbaylığı, müzeyi gezmiştir.

Basımevimize onur veren Bayan Sayısal, EKEKON'u beğendiklerini ve özel bir değer verdiklerini söylemişlerdir. Bayan Bediz, şehrimizde kısa bir çağ kalacaktır. EKEKON, kendilerine hoş geldin demekle kıvanç duyar" (Ekekon, 25 Eylül 1935:2).

Bediz Aydilek, 25 Eylül 1935 tarihinde CHP İl Kurul Başkanı Şevki Bey ile birlikte incelemelerde bulunmak üzere Çumra'ya gitmiştir (Ekekon, 27 Eylül 1935:2). Ertesi gün Konya'ya dönmüş ve 27 Eylül'de de Beysşehir ve Seydişehir'e gitmek üzere Konya'dan ayrılmıştır (Ekekon, 28 Eylül 1935:2).

Bediz Aydilek, 8 Ekim 1936 tarihinde Konya milletvekilleri ile yeniden Konya'ya gelmiştir. Ekekon gazetesinde bu ziyaret ile ilgili şöyle denilmektedir: "Sayısallarımızdan Bayan Bediz'le Bey Ahmet Hamdi Dikmen ve Ali Rıza Türel dün şehrimize geldiler. Sayısallarımız biraz istirahati müteakip doğruca parti başkanımız Cemal Bardakçı'yı ziyaret etmişlerdir. Sayın sayısalımız ilimiz bölgesinde bazı incelemeler yapacaklardır. Kendilerine hoş geldin deriz" (Ekekon, 9 Teşrinievvel 1936:2). Daha sonra da incelemelerde bulunmak üzere vali ve parti başkanı Cemal Bardakçı ile Karaman'a gitmişlerdir.

5. SONUÇ

Türk kadınlarının siyasal yaşama katılmaları uzun soluklu bir sürecin eseridir. Geçmişten günümüze kadın profili sürekli olarak değişmiş kadın rolündeki bakış açıları dönemsel olarak farklı şekillerde ele alınmıştır. Eski Türk toplumlarında kadının hem siyasal hem de toplumsal yaşamdaki rolü göz ardı edilemez bir gerçek olarak düşünülmektedir. Göktürk döneminde de kadın, erkekle birlikte devleti yönetme alanında söz sahibi olmuştur. Kadının erkekle aynı haklara sahip olmasının ilk olarak göçebe hayatın verdiği hareket kabiliyeti doğrutusunda kadının erkek gibi ata binebilmesi, kılıç tutabilmesi ve hatta erkeklerle yan yana savaşabilmesi, ikincisi ise şamanizm geleneğinden doğma olmak üzere iki nedeni bulunmaktadır. Evrende var olan tüm unsurları birbirinin tamamlayıcısı olarak gören şamanizmde kadın da erkeğin bir tamamlayıcısı ve onunla aynı haklara sahip olması gerektiğine inanılmaktaydı (Mutlu, 2014:58).

Kadın, İslamiyet öncesi Türk toplumundaki rolünü uzun dönemler boyunca korumakla birlikte İslamiyet'in kabul edilişiyile Arap kültürünün benimsemesi kadının hem siyasal hem de toplumsal yaşamdan etkisinin azaldığı görülebilmektedir. Burada göz ardı edilmemesi gereken nokta İslamiyet'te kadına verilen önem ve değer dönemin diğer dinlerine kıyasla çok daha ileride olduğu gerçeğidir. İslamiyet'in kabul edilişinin ilk yıllarında kadın yine eski geleneğı devam ettirmiş, kendi rolünü korumaya devam etmiştir. Selçuklu Devleti zamanında da kadın siyasal ve toplumsal varlığını korumuştur. Kadınların siyasal yaşamındaki asıl değişim Osmanlı dönemiyle birlikte başlamıştır. Bu değişimin önemli nedenlerinden biri medrese ve tarikatların cinsiyet yönündeki ayrımı sonucunda olmuştur Sonuç olarak kadın, siyasal ve toplumsal yaşamdan çekilmek zorunda kalmıştır. Değişimin bir diğer nedeni ise Osmanlı sarayına sirayet eden İran ve Bizans'ta var olan harem gelenekleri olmuştur. (Bulut, 2013:319).

Osmanlı dönemiyle başlayan kadının siyasal ve toplumsal yaşamındaki bu olumsuz değişim ilerleyen Osmanlı dönemiyle birlikte olumlu bir şekilde tekrar değişmeye ve dönüşmeye başlamıştır. Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devleti'nde kadın hareketleri ortaya çıkmaya başlamıştır. 1843 yılında kadınlar ilk defa Tıbbiye Mektebi bünyesinde ebelik eğitimi almış, daha sonra 1858 yılında ise Kız Rüştıyeleri açılmış ve 1869 yılında kızların eğitimi zorunlu hale getirilmiştir. I. Meşrutiyet'le başlayan ve II. Meşrutiyet'le birlikte hız kazanan kadının siyasal yaşama tutunma mücadelesi Cumhuriyet'in İlanına değin süregelmiştir (Gökçimen, 2008:9).

Cumhuriyet'in ilanıyla kadının siyasal haklarını elde etme süreci hızlanmıştır. Kadınlar 1926 yılında medeni haklarını, 1930 belediye seçimleri ve 1934 yılında kabul edilen, 1935 yılında milletvekili seçimleri ile uygulanmaya başlayan kadınlara seçme-seçilme haklarının tanınmasıyla kadınlar siyasal haklarını kazanmışlardır. 1930 belediye seçimlerinden 3 yıl sonra da Köy Kanunu'nda yapılan değişiklikler sonucunda kadınlar köy muhtarı ve ihtiyar heyetine seçme-seçilme hakkını kazanmışlardır. İlk kadın muhtar ise Karpuzlu nahiyesinin merkezi olan Demircidere Köyü'nden seçilen Gül Hanım'dır. Ancak kadınların seçme-seçilme hakkının elde edilmiş olması dönemin basınında olumsuz yönde eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Gazetelerde ve dergilerde bu konuyla ilgili şiir ve karikatürlerle durum alaycı bir şekilde ele alınmıştır. Tüm bu olumsuz hava içerisinde 1935 genel seçimlerine gidilmiş ve ilk defa onyediy kadın milletvekili meclise girmeye hak kazanmıştır. Daha sonra 1936 ara seçimleriyle bir kadın milletvekili daha seçilerek sayı onsekize ulaşmıştır.

Bahsi geçen kadın milletvekillerinden biri de Konya Milletvekili Bahire Bediz Morova Aydılek'tir. Daha önce hiç Konya'da bulunmamış olmasına karşın Konya milletvekilliğine aday gösterilmiş ve seçilmiştir. Bu durum demokrasinin değil tek parti döneminin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Dönemin TBMM Meclis Zabıtları'nın incelenmesi sonucunda kadınların meclis koltuklarında pek bir söz sahibi olmadıklarını sadece mazbatalarda imzalarının ve kanun tekliflerinde oylarından başka bir faaliyetleri olmadığı görülmektedir. Bu durum kadının çeşitli zorluklarla seçme-seçilme haklarını elde etmiş olmasını ancak elde edilen hakların henüz yeterli olgunluğa ulaşmadığını ve modernleşme adı altında verilen bu hakların demokratik şekilde kullanılmadığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

- ACAR, Hasan (2019), "Türk Kültür ve Devlet Geleneğinde Kadın", **İnsan ve İnsan**, 6(21), 395-411.
- AKYILMAZ, Sevgi G. (2017), "Osmanlı Devleti'nde Kadınların Mülkiyet Hakları ve Karşılaştıkları Sorunlar", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Özel Sayı, 325-364.
- ALTINDAL, Yonca (2007), Kadının Siyasal Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açıdan Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- AVCI, Müşerref (2016), "Osmanlı Devleti'nde Kadın Hakları ve Kadın Haklarının Gelişimi İçin Mücadele Eden Öncü Kadınlar", **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, 55, 225-254.
- AYDIN, Harun (2015), "Meşrutiyetten Cumhuriyete Türkiye'de Kadın", **Current Research in Social Sciences**, 1(3), 84-96.
- AYHAN, Alanur (2009), "Eşitlik İlkesi ve Tarihçesi", **Hukuk Gündemi**, 45-51.
- BOLAT, Bengül (2014), "1930 Kadınlara İntihap (Seçme-Seçilme) Hakkı Verilmesine Yönelik Tutumlar", **Cumhuriyet Tarihi Araştırma Dergisi**, 10(19), 27-50.
- BULUT, Sedef (2013), "Türkçülerin Penceresinden Osmanlı'da Kadın Meselesi ve Orta Asya Referansı", **Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyoloji Araştırmalar Dergisi**, (1), 313-336.
- Cumhuriyet Gazetesi (11 Aralık 1965).
- ÇIBIK, Ayşe G. (2019), 1942-1950 Dönemi Konya'sına Ekekon Gazetesinin Gözüyle Bakış, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- DAVER, Bülent (1972), "Kadınların Siyasal Hakları", **Ankara SBF Dergisi**, 23(24), 121-130.
- DEVECİ, Handan; Dilek BELET & Hatice TÜRE (2013), "Dede Korkut Hikayelerinde Yer Alan Değerler", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 12(46), 294-321.
- DOMANIÇ, Hayri (2007), **Yaradılıştan Bu Yana Kadın Haklarının Gelişimi ve Sorunları**, İstanbul: Arıkan Yayınevi.

Ekekon Gazetesi (14 Mayıs 1935).

Ekekon Gazetesi (25 Eylül 1935).

Ekekon Gazetesi (26 Temmuz 1935).

Ekekon Gazetesi (27 Eylül 1935).

Ekekon Gazetesi (28 Eylül 1935).

Ekekon Gazetesi (5 Temmuz 1935).

Ekekon Gazetesi (9 Ekim 1936).

EREŞ, Figen (2006), “Türkiye’de Kadının Statüsü ve Yansımaları”, **Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi**, 19, 40-52.

GÖKALP, Ziya (2019), **Türkçülüğün Esasları**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

GÖKÇİMEN, Semra (2008), “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadeleleri”, **Yasama Dergisi**, 3(10), 5-59.

GÖNENÇ, Aslı (2006), “Fransa’da ve Türkiye’de Kadın Hareketleri”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 27, 63-84.

GRAYZEL, Susan R. (2017), “Kadınların İtirazı ve Barış Siyaseti”, Çev: Öykü Tümer, **Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar**, 31(32), 1-39.

Gümrük ve İnhisarlar Encümeni Mazbatası (1936). Erişim Tarihi: 19.11.2020, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d05/c014/b018/tbmm050140180107.pdf>

GÜNEŞ, Güner (2010), “Türk Kadının Muhtarlık ve Köy İhtiyar Heyetlerine Seçme Seçilme Hakkını Kazanması ve Türkiye’nin İlk Kadın Muhtarı Gül Esin (Hanım)”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, 9(20), 171-190.

KARTAL, Cemile Burcu (2008), “II. Meşrutiyet’in Cumhuriyet’e Mirası: Makbul Kadınlar”, **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi**, 38, 215-238.

KAYPAK, Şafak & Mehmet KAHRAMAN (2016), “Türkiye’de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 13(33), 298-315.

KONAN, Belkıs (2011), “Türk Kadının Siyasal Hakları Kazanma Süreci”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 6(1), 157-174.

KÖKEN, Arif Hüdayi & Nüket Örnek BÜKEN (2018) “XIII. Yüzyılda Güçlü Bir Toplumun Gelişmesine Katkı Sunan Fatma Bacı ve Dünyanın İlk Kadın Örgütlerinden: Bacıyân-ı Rûm (Anadolu Bacılar Teşkilatı)”, **Lokman Hekim Dergisi**, 8(2), 113-119.

KURNAZ, Şefika (1991), **Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)**, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

KUYAKSİL, Ali (2009), “Türk Anayasalarında Kadın Hakları ve Gelişimi” **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 6(11), 328-352.

MULTU, Suna Özlem (2014), “1923 Öncesi Dönemde Türk Kadını”, **Aydınlanma 1923 Dergisi**, 46(46), 59-66.

ÖNLER, Zafer (2008), “Kutadgu Bilig’de Toplumsal Kabul ve Geleneklerden Yansımalar” **U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 15, 441-455.

ÖZDEMİR, Nuray (2014), “Türk Kadınına Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı Tanınması Üzerine Yapılan Kutlamalar”, **History Studies**, 6(5), 177-191.

ÖZTÜRK, Zerrin Ayşe (2012), “Uluslararası Siyasette ve Karar Alma Mekanizmalarında Kadın”, **Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi**, 3(1), 1-33.

ŞAHİN, Cemile & Mustafa ŞAHİN (2013), “Osmanlı Son dönemi ile Milli Mücadele Yıllarında Yürk Kadınının Sosyal, Siyasî ve Askerî Faaliyetleri”, **Nevşehir Hacı Bektaşî Veli Üniversitesi SBE Dergisi**, 2(2), 53-72.

ŞAHİN, Elmas (2018), “Geçmişten Günümüze Kadın Süreli Yayınlarına Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım”, **Türk&İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 5(16), 86-105.

TBMM Zabıt Ceridesi (16 Mayıs 1938), 61. İnikat.

TBMM Zabıt Ceridesi (20 Mart 1930), 3. İnikat.

TBMM Zabıt Ceridesi (27 Nisan 1935), 20. İnikat.

TBMM Zabıt Ceridesi (29 Nisan 1935), 61. İnikat.

TBMM Zabıt Ceridesi (7 Kasım 1938), 2. İnikat.

TOPRAK, Zafer (1994), “Türkiye’de Siyaset ve Kadın: Kadınlar Halk Fırkası’ndan Arşıulusal Kadınlar Birliği Kongresi’ne (1923-1935)”, **İ.Ü. Kadın Araştırmaları Dergisi**, 2, 5-13.

YÜRÜT, Berna (2017), “Tanzimat Sonrası Osmanlı Kadın Hareket ve Hukuki Talepleri”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 30(133), 365-396.

Bahar-2021

Cilt: 10 Sayı: 19 (195-207)

GJEBS

Global Journal of Economics and Business Studies

Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi

<http://dergipark.org.tr/gumusgjebs> - ISSN: 2147-415X

Spring-2021

Volume: 10 Issue: 19 (195-207)

EKLER

EK-1

Bahire Bediz Morova Aydılek'in TBMM Albümündeki Resmi

Kaynak: TBMM Albümü, s.273

EK-2

1935 Milletvekili seçimlerinin sonucunu gösteren Cumhuriyet Gazetesi sayısı

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 05.02.1935
Sayfa : 1

Fırka sayılay namzedleri listesi dün neşredildi

Namzedlerden 17 si kadındır, 16 sayılaylık müstakiller için boş bırakılmıştır. Eski sayılaylardan 32 kişi namzed listesinde yoktur

5 inci Millet Meclisine girecek yeni sayılaylardan

Soldan ön sırada eski Tahran elçisi Hüner, Lokantacı Cemal, Talim ve Terbiye heyetinden Kazım Namı, muallim Türkân, muharrir İsmail Müstak, soldan yukarıda Selim Surri, Cevdet Kerim, eşi Ziraat Bankası Umum müdürü Şükrü, muallim Mihri Bektaş, Yeni Türkiye mektebi müdürü Seniha Hızal, İsmirden doktor Şükrü Ozan, İsmirden Benli Nezzad, ve Elgün, doktor Besim Ömer. Şehir Meclisinden Mehmed Ali

Ankara 4 (A.A.) — Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından seçilerek bütün intihab dairelerine isimleri tebliğ edilen sayılay namzedleri şunlardır:

Afyon sayılay adedi: 7

- 1 — Ali Çelikkaya, Nafia Bakan.
- 2 — Haydar Çerçel, eski Afyon sayılayı.
- 3 — Cemal Akçın, eski Afyon sayılayı.
- 4 — İzzet Akosman, eski Afyon sayılayı.
- 5 — İzzet Ulvi Aykurt, eski Afyon sayılayı.

Sayılay namzedlerinden bazıları: Soldan Orta tedrisat Umum müdürü Hasan Ali. Solda İstanbul Müddeiumumisi Kenan, Hicaz mümes-silimiz Celâl

6 — Melicure Güneç -kadın- Mer-sin belediye üyesi.

7 — Müstakil sayılay için boş bırakılmıştır.

Amasya sayılay adedi: 3

- 1 — Ead Uras, eski Amasya sayılayı.
- 2 — İsmail Hakkı Mumcu, eski Amasya sayılayı.
- 3 — Nafiz Aktın, eski Amasya sayılayı.

Ankara sayılay adedi: 13

- 1 — Kamâl Atatürk.
(Arkası yedinci sahife)

Orjinal Boyut : 21 * 27 cm

Kaynak: Cumhuriyet, 5 Şubat 1935

EK-3

Yeni Meclis üyelerini Ankara'da toplandığını gösteren Cumhuriyet Gazetesi sayısı

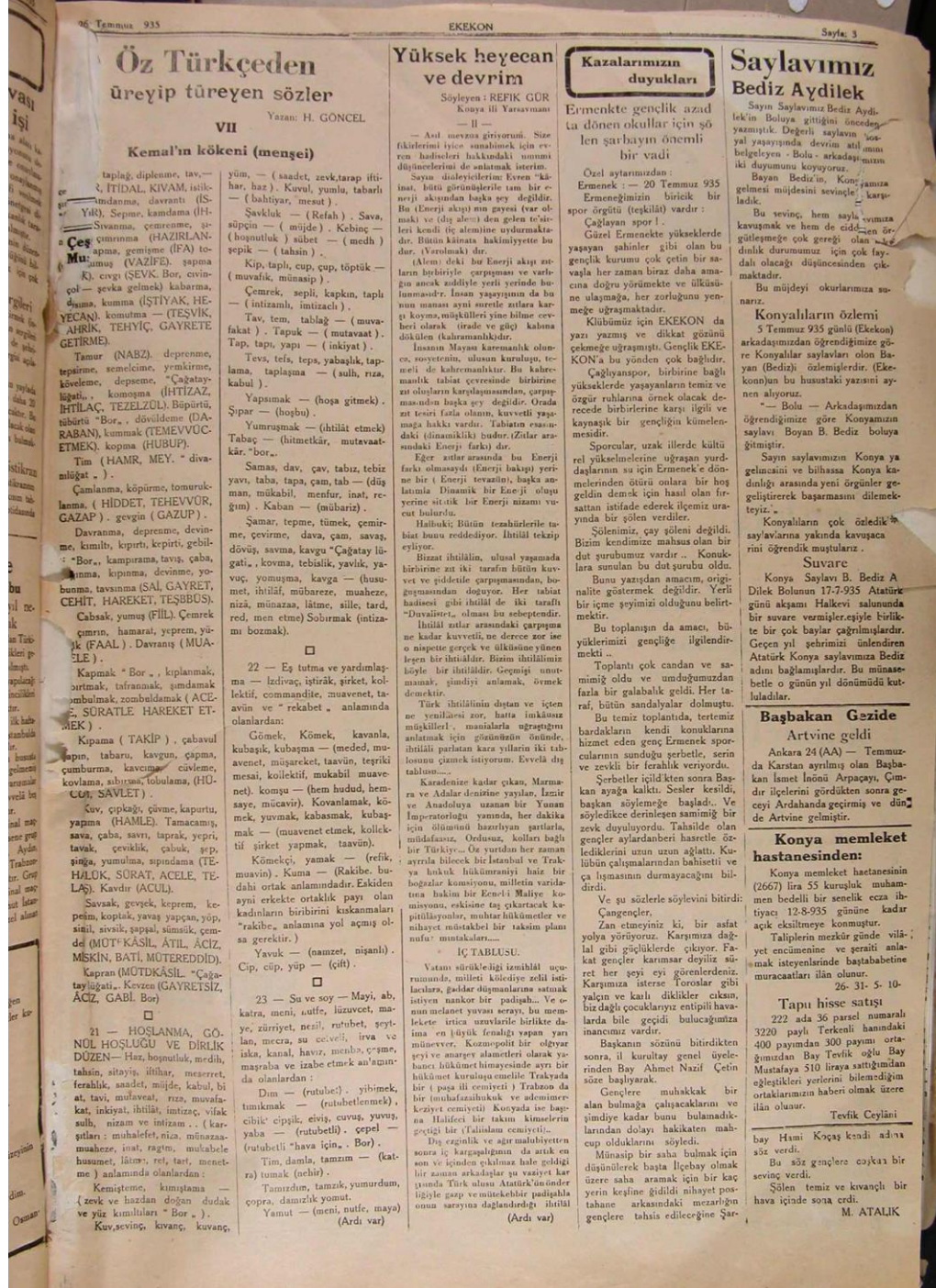

Kaynak: Cumhuriyet, 28 Şubat 1935

EK-4**Konya'da çıkan Ekekon Gazetesi'nin Bediz Aydılek ile yaptığı mülakat****Kaynak: Ekekon, 14 Mart 1935**

EK-5**Aydilek'in Konya'ya ziyaret edeceği haber veren Ekekon Gazetesi sayısı****Kaynak: Ekekon, 26 Temmuz 1935****EK-6**

Aydilek'in Konya'ya teşrif ettiğini haber veren Ekekon Gazetesi sayısı

Kaynak: Ekekon, 25 Eylül 1935